

Utvärdering av Aktivitetsarenan | Årsrapport 2010

Calle Rosengren, Fil. Dr. Lektor i Arbetsvetenskap

Finsam

Den byråkratiska apparaten som är tänkt att fånga upp människor som hamnat vid sidan om arbetslivet kan inte alltid hantera de komplexa behov som finns i samhället. I fallet med arbetslivsinriktad rehabilitering har det visat sig att ärenden många gånger faller mellan olika organisationers ansvarsområden. Koordinering och integrering av resurser och kompetenser från olika välfärdsinstitutioner kräver följaktligen ett nära samarbete mellan olika professioner.

Denna nödvändiga samverkan kan hanteras på ett flertal sätt; inom ramen för ordinarie verksamhet, som en egen rehabiliteringsorganisatorisk enhet eller som i föreliggande fall genom riktade myndighetsöverskridande projekt. Samtliga av de olika arbetssätten rymmer såväl hot som möjligheter vad gäller att tydliggöra ansvarsområden samt att utnyttja resurser effektivt. I projektsamverkan bär de ingående parterna alla med sig såväl givna riktlinjer för sin yrkesutövning som specifika professionella kulturella traditioner och värderingar. Spänningen mellan olika praktiker och ideologier kan leda till rollkonflikter, men samtidigt bära fröet till lärande och utveckling, såväl organisatoriskt som individuellt.

Genom lagen om Finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser (2003:1210) får samordning på rehabiliteringsområdet kring individer som är i särskilt behov av samordnade insatser ske mellan försäkringskassa, länsarbetsnämnd, kommun och landsting. Lagen reglerar även de ingående parternas finansiella åtaganden där Försäkringskassan ska bidra med hälften, landsting och kommun med vardera en fjärdedel.

Finsam Malmö

Enligt ovan nämnda lagstiftning ska verksamheten med finansiell samordning bedrivas av ett för detta ändamål särskilt bildat samordningsförbund. Enligt Försäkringskassan (2009-07-31) beskrivs samordningsförbundet som en egen myndighet utan myndighetsutövning. En styrelse beslutar om mål och riktlinjer för den finansiella samordningen. Samordningsförbundet ska inte enbart besluta om mål och riktlinjer för den finansiella samordningen, utan även stödja samverkan mellan samverkansparterna. Vidare åligger det samordningsförbundet att svara för

uppföljning och utvärdering av rehabiliteringsinsatserna, och upprätta budget och årsredovisning för den finansiella samordningen. Under första halvåret 2009 ökade antalet samordningsförbund från 72 till 81. I dagsläget ingår nu 166 kommuner i samordningsförbund. Samtliga län utom Halland och Gävleborg har i dagsläget samordningsförbund (ibid).¹

Aktivitetsarenan

Syftar till att erbjuda motivationshöjande insatser samt arbetsträning i flera steg där praktik ute på den öppna arbetsmarknaden utför ett viktigt steg.

Målgrupp enligt ansökan om insatsstöd

Projektet riktar sig till personer med långvarigt försörjningsstödsberoende med komplex situation, långtidssjukskrivna och personer med tillfälligt sjuk- och aktivitetsersättning samt inskrivna vid arbetsförmedlingen. [...] som har behov av förberedande insatser i samverkan för att kunna delta i ordinarie arbetsmarknadsinsatser och därigenom erhålla ett arbete.

Enligt ansökan om insatsstöd ska Aktivitetsarenan erbjuda insatser motsvarande 60 årsplatser (varav ca hälften deltar i praktik på annan arbetsplats vid varje enskilt tillfälle).

Process enligt ansökan om insatsstöd

Syftet är att skapa möjlighet för deltagarna att träna upp sin arbetskapacitet med stöd av tydlig och förstärkt handledning. Varje deltagare ska vara knuten till en socialsekreterare för enskilda samtal och handledning. Inskrivningstiden är individuell, dock maximalt 6 månader. Slutskedet i inskrivningstiden ska tillbringas på praktikplats utanför Aktivitetsarenan.

Verksamheten på Aktivitetsarenan sker lokaler anpassade och utrustade för produktion och tillverkning. Deltagarna ska delta i olika arbetsmoment med ökande prestationskrav både vad gäller arbetstid och arbetsinsats för att på så vis träna upp arbetsförmågan. Arbetsuppgifterna är inriktade på produktion och tillverkning av t ex. trädgårdstillbehör, skyltar, trycksaker, städ, kök etc.

Enligt ansökan om insatsstöd ska deltagarna, när de uppnått en nivå som motsvarar 4-6 timmars arbetsdag, ta steget ut i individuellt anpassad praktik.

Till projektet ska det knytas en referensgrupp med representanter för berörda myndigheter i syfte att utveckla metoder och samarbetsformer, diskutera tillvägagångssätt i särskilda ärenden samt sprida kunskapen om målgruppen och dess behov till respektive myndighet.

¹ Inledande text förekommer även i årsrapport 2010 avseende Aktivitetsarenan samt AktSam

Uppföljning

Uppdraget att utvärdera Aktivitetsarenan har formulerats av Finsam Malmö och har bestått i att genomföra en processutvärdering. Denna form av utvärdering innebär att undertecknad varit delaktig i och påverkat processen genom att följa och belysa mål och inriktning för projektet. Huvudsyftet har varit att bidra till att det skapas ett lärande i projektet samt att diskutera hur detta lärande kan spridas och implementeras i respektive myndigheters reguljära verksamheter. I fallet Aktivitetsarenan har uppföljningen bland annat bestått i:

- Intervjuer med processledare.
- Fokusgruppsintervju med samtliga medarbetare i projektet

- Djupintervjuer med handläggarna i projektet
- Att läsa och kommentera tertiärrapporter i samband med styrgruppsmöten
- Intervjuer med styrgruppsledamöter
- Deltagande på "öppet hus"

Utöver detta har det vid två tillfällen, i samråd med processledare, planerats heldagsaktiviteter med projektets medarbetare kring projektets mål och inriktning. Tyvärr har båda tillfällena fått avbokas i sista stund på grund av rådande situation inom projektet. Mina reflektioner väljer jag att presentera under rubrikerna "inåt" och "utåt" med vilka avses dels hur verksamheten fungerat inom Aktivitetsarenan vad avser arbetsformer och bemanning, samt hur den utåtriktade verksamheten mot myndigheter och omgivande samhälle fungerat.

Inåt

Det är alltid en trevlig upplevelse att som utvärderare komma till Aktivitetsarenan, eller kort och gott Arenan som den även kallas här. Då en del av verksamheten inbegriper bakning finns här ständigt en doft av nybakt bröd som hänger i luften. Många gånger sitter deltagare och personal tillsammans och fikar när man kommer in. I samtal med personalen framhålls denna "känsla" som en central del i framgångskonceptet. Att erbjuda deltagarna en miljö som är välkomnande och inkluderande ses som ett sätt att hjälpa deltagarna att hantera den sociala rädsla som många bär på. Även den gruppdynamik som uppstår mellan deltagarna och mellan deltagare och personal framhålls som central i arbetet med att skapa motivation och engagemang.

Uppe och nere

Verksamheten inom projektet är så ordnad (även om det förekommit lite variationer under året) att bemanningen består av en processledare, tre handläggare, en praktiksamordnare, tre aktivitetsledare samt en arbetsledare för "verkstan".

I samtal med handläggarna i projektet förstår jag att denna arbetsdelning inte är helt självklar i alla delar. Vissa oklarheter förekommer kring vad som egentligen faller under vems ansvar. Rent fysiskt har verksamheten organiserats så att produktionsverksamheten finns på bottenvåningen och att handläggare och processledare har sina kontor på ovanvåningen. Denna uppdelning återspeglas i språkbruket där personalen talar om varandra i termer av "de

där uppe” och ”de där nere”. En av handläggarna uttalar också att det finns en misstro kring hur man sköter sitt arbete ”Dom (där nere) tror att vi (där uppe) har lite mindre att göra. Att handläggarna har egna kontor, i relation till personalen som arbetar i produktionen, är också något som uppmärksammas. Handläggaren igen ”Ni har det bättre däruppe. Ni har t ex egna rum. Ni kan stänga om er om ni så önskar.” *I en verksamhet som framhåller just vikten av en helhetssyn på individen är det min uppfattning att denna uppdelning är olycklig.*

Samtidigt erbjuder produktionsmiljön en unik möjlighet för handläggarna att möta deltagarna på ett annat plan, en möjlighet som de betonar själva. Här finns det bättre möjlighet att få kontakt med deltagarna än i ett slutet rum. En handläggare uttrycker det som att ”Jag kan få en bättre relation till dom. Det kan komma ut andra grejor i samtalen än vad det gör i det slutna rummet.” Kontakten med myndigheter och myndighetspersoner är något många deltagare upplever besvärande, en uppfattning jag som utvärderare även möter i andra projekt. *Just att skapa nya arenor för möten mellan målgruppen för projektet och myndighetspersoner ser jag som en viktig aspekt av detta projekt. Förhoppningen är att det inom projektets ramar utvecklas metoder för ”handledning i produktionsmiljö”.*

Utåt

I samtal med processledare, handläggare, vid styrgruppsmöten och i tertialrapporter framkommer en bild av att det många gånger kommer är ”fel” personer till projektet. Med fel avses att personerna står för långt ifrån arbetsmarknaden vilket får till följd att andelen deltagare som tar steget ut i praktik vida understiger de mål som finns satta för projektet. Vidare framhålls det ett tydligt missnöje med remittenternas engagemang i projektet. Exempelvis står det att läsa i tertial 2 att ”det svårt att få remittenterna att komma på de uppföljningsträffar som krävs.” Vid styrgruppsmötet 2010-11-09 beslöts därmed att samtliga deltagare ska starta sitt deltagande i Aktivitetsarenan genom ett trepartssamtal samt att man vid detta samtal även bokar in uppföljningsmöte där handläggarna ska medverka.

Vidare kan det nämnas att en intern arbetsdelning har uppkommit vad gäller kontakten med Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och Malmö stad mellan handläggarna inom projektet. Det framkommer även att en stor del av kommunikationen sker mot enskilda handläggare och inte en fast central kontaktperson. Ett förhållande som framhålls gör det svårt att nå ut med information och försvårar möjligheten att kommunicera syftet med projektet och få ”rätt” personer till projektet. En handläggare uttrycker det som ”Någon som kan tala om för dom... så att de träffar lite mer rätt på deltagarna. Och inte skickar in hur som helst och vem som helst” En fast kontaktperson finns för Arbetsförmedlingen (Calle) som har till uppgift att göra just detta. *Min uppfattning är att detta fungerar bra och att en liknande kontaktperson borde finnas även inom de andra myndigheterna.*

En reflektion som jag gjorde i samband med samband med styrgruppsmötet 14 september är att i Aktivitetsarenans informationsmaterial framhålls projektet som en verksamhet inom Malmö Stad, Arbetscentrum, snarare än ett myndighetsövergripande samverkansprojekt. Min tolkning var att då projektet så tydligt sorterades in under Arbetscentrums verksamhet fick till

följd att övriga berörda myndigheter inte tog så aktiv del som önskades. En översyn pågår kring hur projektet ska kommuniceras utåt.

En annan förklaring till att så få av projektets deltagare kommit ut i praktik, som framkommer i samtal med handläggarna, är att projektdeltagarna är rädda för att vissa upp för mycket "aktivitet" då detta skulle kunna leda till "förlust av inkomst". Denna typ av mygel beskrivs som "ganska utstuderad" och visar sig i bland annat att det uppstår "plötsliga sjukdomar".

Den referensgrupp som, enligt ansökan om insatsstöd, framhålls som en central del i bland annat spridandet av projektet har till dags datum inte startat upp. *Min förhoppning är att denna verksamhet tidigt startats upp under 2011.*

I övrigt vad gäller utåtriktade aktiviteter kan nämnas att det anordnats ett antal välbesökta "öppet hus" evenemang.

Styrgruppens mandat och arbetsformer

I intervjuerna med styrgruppsledamöterna framkommer en samlad bild av att många upplever en osäkerhet kring vilket mandat de har i egenskap av ledamöter. Detta har lyfts på styrgruppsmöten samt centralt till Finsam Malmö för vidare diskussioner. Vidare är min uppfattning att det finns behov av att tydligare förmedla till styrgruppsledamöterna vad det innebär att ett projekt drivs i Finsam:s regi vad gäller metodutveckling och samverkan.

Reflektioner och kommentarer

Den bild jag fått av projektet vittnar om en engagerad personal och ett intressant koncept för att arbeta med målgruppen. Utifrån Finsams mål att hantera/hjälpa personer som, genom att de hanteras av skilda myndigheter, riskerar att falla mellan stolarna bedömer jag att verksamheten fyller en viktig funktion. Att skapa en välkomnande atmosfär, en god gruppdynamik erbjuder enligt min bedömning goda möjligheter att fånga upp deltagarna. Däremot är jag mer osäker på hur väl Finsams mål om att stimulera och utveckla processer för myndighetssamverkan uppfylls inom projektets ramar. Exempelvis framkommer ett ointresse bland remitenter att engagera sig i verksamheten. Återkoppling gentemot berörda myndigheter försvåras av att mycket av informationen kommuniceras mot enskilda handläggare inom berörda myndigheter. Min förhoppning är att verksamheten får en tydligare förankring gentemot berörda myndigheter, ett arbete som kanske kan ta sin utgångspunkt i en referensgrupp.

Referenser

Finansiell samordning inom rehabiliteringsområdet. (2003). Stockholm: Socialdep., Regeringskansliet. Tillgänglig på Internet:
<http://www.regeringen.se/content/1/c4/04/28/c9f5a214.pdf>

Försäkringskassan 2009-07-31 *Återrapportering samverkansmedel*